

Geleneksel Değerlerin Modern Dönemdeki Dönüşümü: Sebahat Akkiraz'ın 'Yeşil İpek' Eserinin İcrası

The Transformation of Traditional Values in the Modern Era: The Performance of Sebahat Akkiraz's 'Yeşil İpek'

Mehtap Uçar Tören^{1*}

Anıl Erkilinç²

Sertan Demiz³

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya, Türkiye, mehtap.toren@ogr.sakarya.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya, Türkiye, anil.erkilinc1@ogr.sakarya.edu.tr

³ Sakarya Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Ses Eğitimi Bölümü Sakarya, Türkiye, sdemir@sakarya.edu.tr

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Öz: Halk, geleneksellik, modernizm ve postmodernizm gibi kavramlar, tarih boyunca farklı bağlamlarda çeşitli disiplinler tarafından tartışılmış ve anlamları, dönemsel dinamikler ile değer sistemlerine bağlı olarak sürekli değişip dönüşmüş, kesin yargılara varılamamıştır. Yapılan araştırmalarda folklor, sosyoloji ve kültürel antropoloji gibi alanlarda halk kavramının farklı açılardan değerlendirildiği gözlemlenmiş, gelenek ile modernizm arasındaki çatışmanın toplumsal dönüşüm süreçlerindeki karmaşıklığı vurgulanmıştır. Modernizmin anlaşılma çabası genellikle temel ilkeleri ve etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Geleneğin modernizmin tam bir karşıtı olarak algılanmasının, bazı sorunlara yol açabileceği düşünülmektedir. Her iki kavramın da birbirleriyle çatışması zorunlu değildir; hatta birbirleriyle doğrudan ilişkili ve birbirlerinin gelişimine katkı sağladığı düşünülebilir. Tarihsel olarak gelişimlerini birbirinden ayrı düşünmek, sağlıklı bir yaklaşım değildir. Ayrıca, postmodernizmin evrenselcilik ve ilerlemeci ideallere karşı çıkararak yerel, öznel ve çoksesli bir bakış açısı sunduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın odak noktası olarak ele alınan Sebahat Akkiraz'ın vokal icrasını, Bedük'ün ise çalgısal düzenlemelerini gerçekleştirdiği Yeşil İpek adlı eser, Türk halk müziğinin postmodern dönüşümünü örneklemektedir. Geleneksel ve modern müzik unsurlarının sentezlendiği bu eser, geleneğin zenginliğini korurken günümüz teknoloji imkanlarının kullanıldığı bir icra tarzı ortaya koymaktadır. Bu araştırma, geleneksel değerlerin modern dönemdeki dönüşümünü anlamak için nitel bir araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Akademik dergilerde yayınlanmış makaleler, kitap bölümleri ve çevrimiçi veri tabanlarından elde edilen literatür, belirli başlıklar altında gruplandırılmış ve farklı disiplinler ve yaklaşımlar altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk, Geleneksellik, Modernizm, Postmodernizm, Yeşil İpek

Geliş Tarihi/Received: 19.09.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 08.11.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online: 12.11.2024

Abstract: Concepts such as folk, traditionalism, modernism and postmodernism have been discussed by various disciplines in different contexts throughout history, and their meanings have constantly changed and transformed depending on periodic dynamics and value systems, yet no definitive conclusions have been reached. Studies in fields such as folklore, sociology and cultural anthropology have evaluated the concept of folk from different perspectives, emphasizing the complexity of the conflict between tradition and modernism in social transformation processes. Efforts to understand modernism have generally focused on its basic principles and effects. It is thought that perceiving tradition as a complete opposite of modernism may lead to some problems. Both concepts are not necessarily in conflict with each other; in fact, they are directly related and can be considered to contribute to each other's development. It is not a healthy approach to consider their historical development separately from each other. Moreover, it has been observed that postmodernism offers a local, subjective and polyphonic perspective by opposing universalism and progressive ideals. The work Yeşil İpek, which is the focus of this study, performed vocally by Sebahat Akkiraz and arranged instrumentally by Bedük, exemplifies the postmodern transformation of Turkish folk music. This work, which synthesizes traditional and modern music elements, reveals a performance style that uses today's technological possibilities while preserving the richness of tradition. This research was conducted using a qualitative research design to understand the transformation of traditional values in the modern period. The literature obtained from articles published in academic journals, book chapters and online databases were grouped under certain headings and analyzed under different disciplines and approaches.

Keywords: Folk, Traditionalism, Modernism, Postmodernism, Yeşil İpek

Extended Abstract

This research addresses issues such as folk, traditionalism, modernism and postmodernism as interpreted by different disciplines. In fields such as folklore, sociology and cultural anthropology, it has been observed that the concept of folk is addressed from various angles and the complexity of the conflict between tradition and modernism in the processes of social transformation is emphasized.

The concept of the people has been expressed with various meanings by many views and does not have a definition that can be considered generally valid. In different periods, it has been used to refer to those who make up society, people outside the upper class, the lower class, the peasantry, the plebeian class, people living in the countryside and having a traditional lifestyle. The concept of people also indicates an important community in terms of tradition and the pursuit of culture. According to these explanations, it is generally considered correct to use the term people to refer to any community of at least two people who are united by a common factor and who are committed to their traditions, regardless of class distinction.

Attempts to understand modernism have often focused on its basic principles and effects. The perception of tradition as a complete opposite of modernism may lead to some problems. In general, when the relationship between tradition and modernism is considered in the context of change and continuity, it is stated that both concepts can complement each other and make positive contributions to the development of societies.

The relationship between tradition and modernism has long been a topic of debate in social sciences and other disciplines. Tradition is defined as the cultural remnants and habits of a society from the past, while modernism is considered modernity. These two concepts are often perceived as opposites and presented as conflicting elements. However, instead of making a sharp distinction between tradition and modernism, it may be more constructive to present a perspective in which these concepts can complement or harmonize with each other. Both concepts are not necessarily in conflict with each other; in fact, they are directly related and contribute to each other's development. It is not a healthy approach to consider their historical development separately from each other.

Today, the debate on the distinction or confusion between modernism and tradition has become even more pronounced as different disciplines try to qualify their arguments and concepts towards a single goal. This makes it difficult to reach a correct conclusion in analyzing the tension between modernism and tradition. The lack of a common consensus has led to the fact that these concepts remain two different concepts that are still being interpreted and understood. In fact, it is thought that it would be healthier for the concepts of modernism and traditionalism to be in harmony with each other and to understand the traditional structures that continue to change or transform. Humans represent a tradition by nature and are exposed to the interaction of this tradition in the modern world they live in. Therefore, it is thought that modernism and tradition come together to form an evolving and changing structure, which also constitutes the purpose of this study.

The concept of postmodernism, which emerged while these debates were ongoing, reveals the need to re-evaluate the relationship between these two concepts by adopting an approach that questions and criticizes tradition and modernism. It has also been observed that postmodernism offers a local, subjective and polyphonic perspective by opposing universalism and progressive ideals. The concept of postmodernism is defined in the dictionaries of the Turkish Language Association as the name of various styles and orientations that emerged in the second half of the 20th century after the modernist quest lost its vitality. In some dictionaries, it is used in the sense of "post-modern". This concept was used by the German-British art historian and critic Nicholas Pevsner in 1966 and has since become widespread in different fields. The definition and content of postmodernism is controversial; for some it represents the age of new technologies, while for others it means environmentalism or pluralization and

fragmentation. Although there are different views on the emergence of postmodernism, it is accepted that it emerged as a critical reaction to modernism. Although this movement takes modernism as its basis and rejects it, it treats this rejection as an integral part of modernism. Therefore, postmodernism primarily manifests itself in an eclectic understanding and is defined by the principle of "anything goes" by embracing pluralism.

The work "Yeşil İpek" (Green Silk), which is the focus of this study, with vocal performance by Sabahat Akkiraz and instrumental arrangements by Bedük, exemplifies the postmodern transformation of Turkish folk music. This work, which combines elements of traditional and modern music, reveals a performance style that uses today's recording possibilities while preserving the richness of tradition. "Yeşil İpek" performed by Sabahat Akkiraz and Bedük represents a postmodern approach that synthesizes traditional elements of Turkish folk music with today's recording and performance possibilities. In addition to traditional instruments and vocal performances, the use of modern elements such as electronic music elements and guitar is noteworthy. It is thought that these arrangements aim to reach young listeners and introduce music to a new audience. The high viewership rates of YouTube videos of Akkiraz and Bedük's interpretations show the popularity of such modern interpretations. This postmodern approach facilitates the transfer of traditional cultural values to future generations while preserving them.

This study was conducted using a qualitative research design to understand the transformation of traditional values in the modern era. The literature review covers information obtained from reliable sources. These sources were collected from articles published in academic journals, book chapters and online databases. The literature was grouped under specific headings and analyzed under different disciplines and approaches.

1. Giriş

Çeşitli dönemlerde, toplumlar genellikle "halk" kavramını, yüksek sosyal sınıf dışındaki bireyleri, alt tabaka, köylüler, avam sınıfı ve kırsalda veya köyde yaşayan, geleneksel bir yaşam tarzına sahip insanlar gibi anlamlarla ifade etmişlerdir. Boratav'a (2019) göre, "halk" kavramının Tanzimat Fermanı ile birlikte önem kazanmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde bazı aydınlar, toplum için sanat anlayışı doğrultusunda halkın diline yönelerek sade bir dil kullanmaya çaba göstermiştir (s. 17). Bu kavram, gelenek ve kültür arayışı bağlamında önemli bir topluluğa işaret etmektedir. Genel ifadelerle göre, halkın kültürel bağları ve ortak geleneklerinin değerlendirildiği bu durum, folklorik açıdan büyük öneme sahiptir. 19. yüzyılda halk bilimi çalışmaları çoğunlukla kırsal alanda yaşayan ve "köylü" olarak adlandırılan kesime odaklanarak dar bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu sınırlı yaklaşım, folklor araştırmalarının kapsamını daraltmıştır. Ekici'ye (2013) göre halk biliminin yalnızca kırsal kesimle sınırlı olmadığı; belirli bir bölge, ülke ya da daha geniş bir coğrafyada geleneksel kültürü araştırmayı, incelemeyi, yaşatmayı ve bu kültürel değerleri geleceğe aktarmayı amaçlayan bir bilim dalı olarak ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (s. 41). Bu varsayımlar dikkate alındığında, ortak paydada birleşen ve halk kavramını oluşturan topluluk için geleneklerin en temel davranış biçimi olduğu söylenebilir.

Gelenek ve modernizm arasındaki ilişki, sosyal bilimlerde ve diğer disiplinlerde uzun süredir tartışılan bir konu olmuştur. Bu iki kavram genellikle zıt olarak algılanmış ve birbirleriyle çelişen unsurlar olarak sunulmuştur. Ancak, gelenek ve modernizm arasında keskin bir ayrım yapmak yerine, bu kavramların birbirini tamamlayıcı veya uyum içinde olabileceği bir bakış açısı sunmanın daha yapıcı olabileceği düşünülmektedir. Gelenek için toplumların ortak mirası ve kökleri olduğu düşüncesinin yanı sıra geleneklerin canlı ve dinamik olması, kendini yenileme becerisine sahip olmasının da önemli olduğu söylenebilir. Bu noktada modernizmin bazı imkanları, iletişim araçları, teknoloji ve ulaşım gibi faktörler geleneklerin unutulmadan nesilden nesile aktarılmasına katkı sağlayabilir.

Modernizm, 19. yüzyılın sonlarında başlayan ve özellikle 20. yüzyılda toplumsal, kültürel ve sanatsal alanlarda köklü değişiklikler getiren bir düşünce ve estetik hareketi olarak tanımlanır. Bu hareket, geleneksel yapı ve değerlerin sorgulanması, bireyin ön plana çıkması ve hızla sanayileşen toplumların yeni ihtiyaçlarına yanıt verme arayışıyla şekillenmiştir. Modernizm, aynı zamanda rasyonalite, bilim ve teknolojiye olan güvenin artmasıyla, "yeni" olana ve sürekli değişime vurgu yaparak toplumları dönüştürmeyi amaçlamıştır. "Aydınlanma Çağı ile birlikte yaşanan entelektüel dönüşüm, modernizmin temelini oluşturan dünya görüşünü şekillendirmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan modernizm; hümanizm, dünyevileşme ve demokrasi temelleri üzerine inşa edilmiş olup, bilimsel düşünce, akılcılık, ilerleme ve insan-merkezci bir ideolojiye dayanmaktadır" (Cevizci, 2005, s. 1185). Bu çerçevede modernizm, insanı evrenin merkezine alan ve akıl yoluyla bireysel ve toplumsal gelişimi teşvik eden bir yaklaşımı ifade eder. Marshall Berman'a (2013) göre modernliğin ilk aşaması, 16. yüzyılın başından 18. yüzyılın başına kadar süren ve insanların modern yaşamı kavramaya çalıştığı, ancak bu süreçte kolektif bir kamu bilincinin eksik olduğu dönemdir. İkinci aşama, Fransız Devrimi ile başlayan ve toplumun devrimci ve geleneksel yaşam biçimleri arasında bocaladığı, modernleşme düşüncelerinin kökleştiği dönemi kapsar. Üçüncü aşama ise 20. yüzyılda modernleşmenin küresel düzeyde yayılması, sanatta ve düşüncede modernist kültürün gelişmesi ve kentleşme, sanayileşme gibi büyük dönüşümlerin modern yaşamı şekillendirdiği dönemdir (s. 28, 29).

Modernizmden postmodernizme geçiş, toplumsal yapının akılcı ve tekdüze ilerlemeden çoklu, esnek ve çeşitliliği benimseyen bir anlayışa evrilmesini ifade eder. Modernizmin merkezi yapılarını ve büyük anlatılarını sorgulayan postmodernizm, bireysel deneyimler ile kültürel farklılıklara önem verir; bu süreç, sanattan edebiyata, sosyal bilimlere kadar pek çok alanda yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Araştırmacılar, postmodernizmi genellikle modernizmin ardından gelen bir dönem olarak tanımlamaktadır. Hatipler'e (2017) göre postmodernizme dair iki temel bakış açısı öne çıkmaktadır: bir grup, postmodernizmi modernizmin sona erdiği bir çağ olarak kabul ederken; diğer grup, postmodernizmi modernizmin gelişmiş bir uzantısı olarak görmektedir (s. 35). Bingöl (2014) ise postmodernizmin, geç kapitalizm, meta-anlatılara yönelik kuşkuculuk, tekno-kapitalizm, sanayi sonrası toplum, neo-modernizm, eklektizm, gösteri toplumu gibi kavramlarla ilişkili olarak modernizmin devamı, sonucu ya da reddi şeklinde tanımlandığını ifade eder (s. 17).

Bu araştırma, müzik folklorunun derin köklerine ve geleneksel öğelerine odaklanırken, modernizmin etkilerini ve dönüşüm süreçlerini göz önünde bulundurmaya amaçlamaktadır. Bu bağlamda, geleneksellik, modernizm ve postmodernizm kavramları üzerine yapılan çalışmalar incelenmektedir. Başlangıç olarak, bu kavramların temelinde yer alan "halk" kavramının kavramsal bir değerlendirmesi yapılacak olup, halkın kim olduğuyla ilgili yapılmış çalışmalardan yola çıkılarak bir analiz sunulacaktır.

Bu çalışmanın amacı, gelenek ve modernizm arasındaki ilişkiyi anlamak ve bu kavramları birbirini tamamlayan unsurlar olarak ele almak üzerinedir. Gelenek, bir toplumun geçmişten gelen kültürel kalıntıları ve alışkanlıklarını ifade ederken, modernizm çağdaşlık kavramını temsil etmektedir. Bu iki kavram, çoğunlukla birbiriyile çelişen olgular olarak görülmüş olsa da, bu çalışmada gelenek ve modernizmin keskin sınırlarla ayrılması yerine, uyumlu veya birbirini destekleyici özelliklerle ele alınmaları amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, "Geleneksel değerlerin modernleşme sürecinde kazandığı özgün unsurlar ve postmodern etkiler nelerdir?" sorusu araştırmaya yön veren bir bakış açısı sunmaktadır.

Bu bakış açısıyla araştırmada örnek olan Sabahat Akkiraz ve Bedük'ün Yeşil İpek eseri incelenmiştir. Eser derleme çalışmalarında Nida Tüfekçi tarafından TRT repertuvarına Kayseri ilinde kayıt edilmiştir. 2017 yılında yayınlanan "Sabahat Akkiraz ve Dostları 47" albümünde Sabahat Akkiraz'ın yöresel bir üslupla icra ettiği ve Bedük'ün düzenlemesini yaptığı "Yeşil İpek" adlı eser, Türk halk müziği unsurlarını taşıırken postmodern bir icraya dönüşmüştür. Eserin icrasında Türk halk müziğine uygun melodik yapılar ve ezgiler günümüz kayıt ve icra imkanları ile birleştirilmiştir. Akkiraz'ın, Türk halk müziğinin

geleneksel temel öğelerini koruyarak okuduğu türküyü, Bedük günümüz müzikal teknikleri ve düzenlemeleriyle yeniden yorumlamıştır. Bunun sonucunda, "Yeşil İpek" icrası, geleneksel müzik mirasını modern dönemin dinamikleriyle sentezleyen bir postmodern yaklaşımı yansıtmaktadır.

Kayseri yöresinde kayıt edilen "Yeşil İpek" eserinin geleneksel icralarında bağlama, kaval, kemane ve kaşık gibi enstrümanlara sıkça rastlanmaktadır. Akkiraz ve Bedük tarafından düzenlenen Yeşil İpek eserinde ise bu enstrümanların hiçbirinin kullanılmadığı günümüz teknolojisiyle desteklenen elektronik müzik öğelerinin ve gitar icrasının daha yoğun bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu tür düzenlemelerde geleneksel enstrümanlar ve vokal icra ve elektronik ses efektleri harmanlanarak elde edilen modern yorumlar da görülmektedir. Bu düzenlemelerin amacının, geleneksel kültürel değerleri korurken, genç dinleyicilere de hitap etmek ve halk müziğini yeni bir izleyici kitleyle buluşturmak olduğu düşünülmektedir.

Resim 1

Sabahat Akkiraz - Yeşil İpek Ft. Bedük

YouTube platformundaki bu videolar izlenme oranına göre değerlendirildiğinde, Sabahat Akkiraz ve Bedük'ün yorumlarına yönelik yüklenen video yaklaşık olarak bir milyon izlenme oranına sahipken; tamamen geleneksel icra örneklerine odaklanarak eklenen Emel Taşçıoğlu'nun yorumunun izlenme oranı yaklaşık olarak 1000'dir.

Resim 2

Emel Taşçıoğlu - Yeşil İpek

Kaynak: <https://online-qr-generator.com/>

Not: Karekodlar (online-qr-generator.com) sayfasından oluşturulmuştur.

Bu platformdaki diğer geleneksel videoların izlenme oranı ise benzer seviyelerdedir. Günümüz teknolojisinin erişilebilirliği ve kullanım kolaylığı göz önüne alındığında, Yeşil İpek eseri için yapılan düzenlemenin amacına ulaşarak geleneğin postmodern bir yaklaşımla nesilden nesile aktarımını kolaylaştırdığı düşünülebilir.

Bu noktada, geleneksel unsurların modern tekniklerle buluşturulmasında halkın rolü önem taşımaktadır. Çünkü halk, hem bu değerlerin yaşatıldığı hem de değişim ve yeniliklerin kabul gördüğü toplumsal bir zemini temsil etmektedir.

2. Halk Kavramının Çeşitli Yüzleri

Halk kelimesi Arapça kökenli olup, dilimizde oldukça kullanılan kelimelerden birisidir. Türk Dil Kurumu (TDK, 2024) sözlüğünde, "Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk: Türk halkı." anlamında kullanıldığı belirtilmektedir. Nişanyan sözlükte kelimenin kökeni üzerine Arapça "xlq" kökünden gelen "herhangi bir insan topluluğu, ahali" sözcüğünden alındığı ifade edilmiştir. Bu sözcük Aramice/Süryanice "xelka" (pay, bölük, kısım) sözcüğü ile eş kökenlidir. Ayrıca Aramice/Süryanice "xalak" (pay etmek, bölmek) fiilinden türetilmiştir (Nişanyan, 2024).

Çeşitli görüşlerle farklı anlamlar taşıyan bir kavram olarak kullanılan halk kelimesi için Büyükyıldız (2015), bazen toplum, bezen aydınlardan ayrı bir topluluk bazen de aydınları topluluğun bir parçası olarak kabul eden görüşlerden bahsetmektedir (s. 105). Günümüz Türkçesinde kullanılmadan önce sekizinci yüzyılda Orhun anıtlarında "kara budun" kelimesinin aynı anlamda kullanıldığı ifade edilmektedir. Büyükyıldız, halk kelimesinin batı dillerinde de; ulusu kuran, kültürü kuşaktan kuşağa taşıyan ve sınıflaşmadan önceki tabakayı anlatan ifadelerin karşılığı olarak populus, vulgaris, volk ve folk gibi kelimelerin kullanıldığını belirtmektedir. Sınıflaşmadan önceki dönemlerde, Türkiye ve diğer ülkelerde "halk" terimi, feodal-soylu sınıfların altında bulunan ve sosyo-ekonomik yapıyı sürdüren geniş bir alt tabakayı ifade eder. Bu dönemde, "millet" aşamasına ulaşılmadan önce, halk kavramıyla ilişkilendirilen iki önemli özellik belirgin hale gelmiştir. Bunlar, devlet veya millet olma eğiliminde olan bir bilinç ile geleneksel adetlerle güçlenen bir "halk kültürü"dür (s. 106).

19. yüzyıldan itibaren yapılan çalışmalarda halk anlayışı ve terimini ifade eden topluluk genel olarak, sınıf farklılığının esas alındığı bir toplum anlayışına göre yapılmıştır. Ekici'nin (2004) çalışmasında, bazı Avrupalı toplumların, kendi sosyal hayatları, statüleri ve teknolojilerine dayanarak dünyanın en ileri toplumları oldukları varsayarak "halk" kavramını değerlendirdiği belirtilmektedir. Avrupalılar, halkı diğer gruplardan farklı bir topluluk olarak kabul ederken, onları medeni ve seçkin gruplardan da ayrı bir konumda değerlendirmişlerdir. Bahsedilen diğer toplulukları ise "ilkel", "vahşi" veya "primitif" olarak adlandırarak, halktan farklı bir kategoriye yerleştirmişlerdir (s. 5). Yine buna benzer bir konuda yaptığı çalışmada Dundes (1998, aktaran Ekici, 2003), halk kavramının genel nüfus içinde alt tabakayı, genellikle basit ve kaba bir grup olarak gösteren ve toplumun seçkin tabakasıyla karşıtlık oluşturan bir insan grubunu ifade ettiğini söylemektedir. Medeniyetin dışında yaşayan, eski moda olarak kabul edilen bir kesim olarak da algılandığını ve genellikle köylü kavramıyla eşdeğer olduğu şeklinde değerlendirmiştir (s. 139).

Orhan Acıpayamlı (1978), "Halk" kavramını, bir toplumun içinde ortak gelenekler, görenekler, davranışlar ve uygulamalarla yaşayan insan topluluğu olarak tanımlamıştır. Bu tanım, halkın kültürel yapı içindeki yerini ve toplumsal bağlarını vurgulamaktadır, ayrıca onları ortak bir kültürel düzende bir araya getiren unsurlara işaret etmektedir. Filizok (1991) çalışmasında Ziya Gökalp'ın ifadelerini şu şekilde aktarır: "Gökalp halk kavramını öncelikle felsefi ve soyut bir anlamda ele alarak, hükümeti "ruh" ve halkı "beden" olarak tanımlar. Daha sonra, halkın ailelerden, köylerden, aşiretlerden, sanat gruplarından ve siyasi firkalardan oluşan bir heyet olduğunu belirtir. Gökalp, halkı bazen kavim, bazen bir devletin mensupları, bazen de millet olarak tanımladığını ifade ederken, halkın milletin seçkin kesimi dışındaki kısmını temsil ettiğini vurgular. Ona göre, halk sınıf özellikleriyle değil, geleneksel, sözlü ve milli kültüre karşı takındıkları tavırlarla ayrı bir zümreyi temsil eder. Gökalp'ın bakış açısı, Avrupa'nın ötesine geçerek, modern halk anlayışına uygun görüşler sunmuştur" (s. 59).

Folklor perspektifinden ele alındığında, "halk" kavramı bir toplumun içinde yer alan ancak belirli özellikler bakımından değişkenlik gösteren bir varlık olarak değerlendirilir. Günümüzde, "halk" teriminin dünya genelinde sabit bir ölçü veya anlam taşımadığı, her bölgenin kendi evrimsel süreciyle ilişkili olarak çeşitli motifler sergilediği kabul edilmektedir (Büyükyıldız, 2015, s. 107). Bu bağlamda, "halk" kavramının anlamı ve içeriği, kültürel ve coğrafi faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir. Tan'ın (1997) görüşüne göre folklorik açıdan halk kavramına bakıldığında halk, ortak sosyal ve kültürel

özelliklere sahip insan toplulukları olarak tanımlanabilir. Bu tanım, halkın kültürel bağları ve ortak gelenekleri üzerinden değerlendirilerek, folklorik açıdan önemli bir bakış açısını yansıtmaktadır (s. 17).

Dundes (1965, aktaran Mirzaoğlu, 1997), folklorun tarifinin 1846'da William Thoms tarafından ortaya atıldığından beri tartışmaların devam ettiğini ifade etmiştir. Bir çok tanımda "lore" (bilim, bilgi) üzerinde durulurken bir kısmında da "folk" (halk) kavramı üzerinde durulduğu görülmüştür. Yapılan pek çok tartışma ve çalışma neticesinde hala folklorun ne olduğu konusunda bir görüş birliği sağlanamamıştır (s. 74). Halk (folk) kavramının, en az bir ortak unsuru paylaşan ve en az iki kişiden oluşan bir grup insan olduğunu savunan Dundes (1998, aktaran Ekici, 2003), "grup içindeki ortak bir iş, dil veya din gibi sebep ne olursa olsun, grup üyelerinin kendilerinin varsaydıkları geleneklerinin olmasıdır" şeklinde yorumlamaktadır (s. 143). Dundes (1965, aktaran Mirzaoğlu, 1997), günümüzde bilimin folklor yerine halk kavramını daha az temel aldığı belirtir. Ancak, halk kavramını dar bir şekilde köylü toplum veya kırsal gruplarla sınırlayan bazı folkloristlerin hala var olduğunu vurgular. Bu dar tanım, şehirde yaşayanların halk olarak kabul edilmediği ve dolayısıyla onların folklorunun bulunmadığı sonucunu doğurabilir. Ayrıca, folklorun geçmişte yaşamış bir halk tarafından yaratıldığı ve günümüzde sadece parçalar halinde var olduğu yanılığının da hala mevcut olduğunu belirtir. Bu yanlış görüşe göre, günümüz halkı yeni bir folklor oluşturamaz; aksine, çağdaş halk, folkloru giderek unutmaktadır ve yakın gelecekte folklor tamamen kaybolacaktır (s. 75).

Halk kavramı, birçok görüş tarafından çeşitli anlamlarla ifade edilmiştir ve genel olarak geçerli sayılabilecek bir tanımlamaya sahip değildir. Çeşitli dönemlerde toplumu oluşturanlar, yüksek tabaka dışındaki insanlar, alt tabaka, köylü, avam sınıfı, kırsalda yaşayan, sözlü ve geleneksel bir yaşam tarzına sahip insanlar gibi anlamlarla ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra halk kavramı gelenek ve kültür arayışı anlamında önemli bir topluluğu da işaret etmektedir. Bu açıklamalara göre genel olarak sınıf ayrımı yapmaksızın halk kavramını en az iki kişiden oluşan ve ortak bir faktörde bir araya gelmiş geleneklerine bağlı her topluluk için ifade etmenin doğru olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceler dahilinde "gelenek" kavramını incelemenin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3. Gelenek ile Modernizm Arasındaki Gerilim

TDK'ya (2024) göre "gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon demektir." Geleneksellik ise geleneksel olma durumu şeklinde tanımlanmıştır. Nişanyan sözlükte gelenek kavramının gel fiilinden türediği ve -AnAk ekiyle türemiş olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca görenek sözcüğüne nispetle üretildiği ve TDK, felsefe ve gramer terimlerine göre tarihçesi 1942'ye dayanan kelimenin anane ve tradidion olarak kullanıldığından bahsedilmektedir (Nişanyan, 2024).

Nisbet (2008), gelenek kelimesinin kökeninin Latince olduğunu ve "tradere" kelimesinden alındığını açıklamaktadır. Bu kelimenin "zamanla elden ele geçmek, yaymak ve dağıtmak" gibi anlamlara geldiğini belirtmektedir (s. 300). Williams'ın (2012) yorumuna göre İngilizce literatürüne on dördüncü yüzyılda Fransızca üzerinden girmiştir ve "teslim olma, babadan oğula aktarma, aşılama ve ihanet" gibi çeşitli anlamlarda kullanılmıştır (s. 386-387).

Yılmaz (2005) gelenek kavramının sosyal bilimlerdeki çeşitli tanımlamalarına yer vererek bir topluluğun geçmiş kuşaklardan devraldığı ve farklı aktarım yöntemleriyle gelecek kuşaklara ilettiği maddi veya manevi kurum ve uygulamaları içerdiğini belirtmiştir. Gelenekler, toplumların ortak mirası olarak kabul edilir ve toplumsal sürekliliğin ve meşruiyetin temeli olarak görülür. Gelenek, insanlara sorgusuz sualsiz inandıkları bir değerler haritası sağlar ve geleneğin egemen olduğu yerde hızlı bir değişme beklenmez. Sosyal bilimlerde, gelenek özellikle modernizmin karşıtı olarak konumlandırılmıştır ve eski toplulukların geleneksel değerlerin egemenliğinden kendini kurtaramadığı için "ilkel", "arkaik" veya "geleneksel" toplumlar olarak nitelendirilmiştir (s. 42).

Dellaloğlu (2011), gelenek kavramının yanlış anlaşılması ile modern olmanın önünde bir engelmış gibi görülen düşüncelerin aksine yapmış olduğu çalışmasında, geleneğin aslında “devam ederken değişen, değişirken devam eden” bir kavram olduğunu savunmuştur. Gelenek, zaten içinde değişimi mümkün kılan bir kavramdır. Bu anlamda, gelenek geçmişten günümüze değişerek ve devam ederek bugüne aktarılabilir. İnsanın kendisi de bir tür gelenek olarak kabul edilebilir, çünkü değişerek ve devam ederek varlığını sürdürebilir. Gelenek, sadece değişim, dönüşüm ve uyum sağlayarak devam edebilir. Mutlak bir sabitlik içinde devam etmek, insana özgü bir durum değildir. Bu nedenle, geleneklerin kendilik halinde devam etmesi, değişim ve uyuma kapalı bir anlayışı yansıtmaz; aksine, geleneklerin doğası gereği değişebilme ve dönüşebilme yeteneğini vurgular (s. 44).

Ayas (2020) çalışmasında, Batı dışı toplumlarda yerel gelenek genellikle değişime dirençle ve sabitlikle, modernlik ise dinamizmle ve değişimle ilişkilendirilir ancak, geleneğin kendini yenileme kabiliyeti sıklıkla göz ardı edilir ifadelerine yer vermektedir. Ayas, kendini yenileyemeyen geleneklerin tarih sahnesinden silindiğini belirtir ve eski ile yeni arasında mutlaka bir çatışma olması gerektiğini savunur. Örneğin, Türk müziği gibi köklü bir geleneğin, güncelliğini koruyarak canlılığını sürdürmesi, geleneğin adaptasyon yeteneğine işaret eder. Ayas'a göre, modernlik ve gelenek bir arada var olabilir ve birbirleriyle uyum içinde olabilirler. Hatta, modernizmin sunduğu imkanlar, iletişim araçlarının yaygınlaşması ve artan ulaşım gibi faktörler, geleneklerin gelişiminde önemli rol oynayabilir. Bu imkanlar, geleneksel kültürün daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak, geleneğin yaşamını sürdürmesine katkıda bulunabilir (s. 136).

Geleneğin genelde belirli kavramlar üzerinden tartışılması onun potansiyelini düşürmüştür. Bu nedenle gelenekten her bahsedildiğinde kavramın bizzat kendisi konuşulmak yerine kurgulanmış haline odaklanılmaktadır. Gelenek olarak belirtilen ile geleneğin kendisi arasındaki farkı gözler önüne koymanın en etkili yolu detaylıca incelemektir. Sosyal bilimlerde gelenek zıttı olarak karşımıza en çok çıkan kavram modernlik söylemidir (Karaaslan, 2021, s. 886).

Gelenek kavramıyla ilgili olarak Mak (2020), Şu ifadeleri kullanır; “Gelenek; modern toplumların ideolojik olarak yaratmaya çalıştığı, tarihsel bir arka planla ilişkilendirilmiş, toplumsal birlik, aidiyet, bütünlük sağlamak veya statü ve otorite ilişkilerini meşrulaştırmak için oluşturulmuş kurallar, davranışlar ve semboller bütünü olarak da karşımıza çıkar. Bu karşılaşma içinde, geleneğin olağan var oluşunu aramamak gerekir. Çünkü bu yapay süreç sonunda gelenek, icat edilir” (s. 3-4).

Genel olarak, gelenek ve modernizm arasındaki ilişki, değişim ve süreklilik şeklinde ele alındığında, her iki kavramın birbirini tamamlayabileceği ve toplumların gelişimine olumlu katkılarda bulunabileceği ifade edilmiştir. Gelenek ve modernizm arasındaki ilişki, sosyal bilimlerde ve diğer disiplinlerde uzun süredir tartışılan bir konu olmuştur. Gelenek, bir toplumun geçmişten gelen kültürel kalıntıları ve alışkanlıkları olarak tanımlanırken, modernizm ise çağdaşlık olarak kabul edilmektedir. Bu iki kavram genellikle zıt olarak algılanmış ve birbirleriyle çelişen unsurlar olarak sunulmuştur. Ancak, gelenek ve modernizm arasında keskin bir ayrım yapmak yerine, bu kavramların birbirini tamamlayıcı veya uyum içinde olabileceği bir bakış açısı sunmanın daha yapıcı olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda modernizm kavramını farklı disiplinlerle, farklı bakış açılarıyla değerlendirmek gerekmektedir.

4. Modernizmin Anlaşılma Çabası

TDK (2024) sözlüklerinde, “modern” kavramı için “çağdaş” ve “çağcıl” anlamları verilirken, “modernizm” kavramı için “çağdaşlık” ve “güzel sanatlarda gelenekçiliğe karşı olan yenilikçi eğilim” anlamı geçmektedir. Nişanyan (2024) sözlüğünde Fransızca kökenli “modern” sözcüğu için “şimdiki zamana ait, asri” şeklinde anlamlar verilmiştir. Bu sözcüğün, Geç Latince “modernus” kelimesinden alıntı olduğu “adaba ve usule uygun, ölçülü, zamana göre” anlamlarına geldiği belirtilmektedir. “Modernizm” kavramının tarihçesine bakıldığında 1931 yılında yayınlanan Cumhuriyet gazetesinde “modernizm mektepsizlik demektir” şeklinde bir ifade yer almıştır. Modernite kavramının kökeninin

araştırıldığı çalışmada Çiğdem (2004), modern kavramının yeni olana, eski olandan farklılaşmış ve ilerlemiş olana gönderme yaptığını ifade etmektedir (Aktaran Erol, 2016, s. 51).

Batıda modernleşmenin, Rönesans'tan sonra Aydınlanma ile başladığı kabul edilmektedir. 17. ve 18. yüzyılları kapsayan bu çağ boyunca kiliseye karşı oluşan felsefi tepkiler, liberalizmin doğuşuna yol açmış ve kilise etkinliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. Bunun bilim devriminden sonra sanayi devriminin ortaya çıkışı ve burjuvazinin yükselişi ile eşzamanlı olarak gerçekleştiğini belirtmek gerekir. Modernleşmenin tarihi gelişimi özellikle 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki içtimai, ekonomik ve politik sistemlerde oluşan değişimin bir ürünü olarak gelişen sonra da diğer Avrupa ülkelerine, Güney Amerika, Asya ve Afrika kıtalarına yayılan bir süreç olarak açıklanır. (Eisenstadt, 2014, aktaran Hancıoğlu, 2016, s. 176-177)

Modernizmi meydana getiren öncül fikirleri kolonizasyon, endüstrileşme ve pozitivism akımları olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda modernizmi meydana getiren düşünce akımları kapsamında, Şimşek'in (2017) 18. yüzyılda başlayan Avrupa Aydınlanma hareketinin etkisiyle modernizmin dünya geneline yayılmasını ve bu durumun geniş kitleleri etkilemesi üzerine yapılan araştırmasında; modernizm temel düşünce tarzının, akıl, bilim ve teknolojinin insanların karşılaştığı her sorunu çözebileceği öngörüsüne dayandığını ifade etmektedir (s. 163). Modernizmin bilimsel akılçılık ve toplumsal ilerleme vurgusu, pozitivism, endüstrileşme ve kolonileşme süreçlerini bir araya getiren bir toplumsal yapı ortaya çıkarmıştır. Pozitivism felsefesi, evrene dair varsayımlarının yanı sıra bilim yapısına ilişkin de öngörülerde bulunmaktadır. Needham (1983), bu felsefenin temel yapısını "aslında fizik biliminden türetilen Anglo-Sakson deneyci düşüncenin, modern mantık adı altında tüm disiplinlere tek ve en doğru yöntem olarak önerilmesi" şeklinde tanımlar. Pek çok bilim insanı, bilimsel bilginin deneylerle doğrulanarak ortaya çıkmasını pozitivism olarak tanımlarken, buna karşı çıkan bazı bilim insanları eleştirel yaklaşımlar getirmiştir. Örneğin, Kuhn (1992), bilimi yönlendiren ana etkenin bilim insanlarının psikolojik ve sosyolojik özellikleri olduğunu belirtir ve bilimsel yasaların evrensel ölçütlerden ziyade bilim insanları arasındaki anlaşmalara dayandığını savunur (Aktaran Yanık, 2012, s. 80).

Arslan (2004), Marshall Berman'ın Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor adlı eserine yönelik eleştirel bir inceleme yaparak modernleşme sürecini şu şekilde değerlendirmektedir: "Bilimsel keşiflerin hız kazanması, endüstriyel kalkınmanın artışı, demografik dönüşümler, kentsel büyüme, ulus devletlerin yükselişi ve halk hareketlerinin etkisi, modernleşme sürecinin temel bileşenleri arasında yer almaktadır" (Berman, 2012, aktaran Arslan, 2004, s. 426). Bu dinamiklerin modernitenin karmaşık dönüşüm ve çatışma atmosferini beslediğini vurgulayarak, Berman'ın bu süreçleri modernleşme olarak tanımladığını ifade etmektedir. "18. yüzyılda aydınlanma ile birlikte Batı'da kullanılan kavram, modern kapitalist-endüstriyel devletin gelişimiyle paralel olarak, geleneksel düzenin zıddı olan ilerlemeyi, ekonomik ve idari rasyonalizasyonu ve sosyal dünyanın farklılaşmasını tanımlamaktadır" (Sarıbay, 2001, s. 4-5). Moderniteyi meydana getiren diğer bir kavram olan endüstrileşmenin ekonomik ve sosyal düzenlemelerdeki etkisi, yalnızca üretim ilişkilerini değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı da derinden etkilemiş ve modern toplumların temel dinamiklerini şekillendirmiştir. Sosyal politika alanında yapılan bir çalışmada "endüstrileşme ile değişen geniş aile yapısının bazı işlevlerinin kamusal alana aktarıldığı; ancak Türkiye'de geleneksel ve modern özellikleri koruyan aile yapısının bireyselleşmeyle dönüşüm yaşadığı" vurgulanmaktadır (Epik, Çiçek & Altay, 2017, s. 35).

Modernizmin farklı bir bakış açısına kaynaklık eden kolonileşme, "modernizmin Batılı değerlerin evrensel olarak kabul görmesi gerektiğine olan inancının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Postmodernizm ise bu süreci eleştirerek yerel kimlikleri, kültürel farklılıkları ve sömürge sonrası toplumların sesini öne çıkarır; Batı merkezli anlatıları reddeder ve kültürel çeşitliliği savunur" (Dahl, 2020, s. 20). Bu çerçevede, "pozitivism, endüstrileşme ve kolonileşme, modernizmin temel yapı taşlarını

oluştururken, postmodernizm bu süreçlerin ürettiği homojenleştirici ve tekilci yaklaşımlara eleştirel bir karşı duruş sergilemektedir. Postmodern düşünce, farklı kimliklerin, çoklu perspektiflerin ve kültürel çeşitliliğin önemini vurgulayarak, modernizmin sunduğu tek tip anlatılara meydan okur" (Baudrillard, 1994, s. 35).

Modernizm kavramı akıl, bilim ve teknoloji üzerine inşa edilen bir düşünce tarzı olarak tanımlanırken, gelenek ve inancın insan yaşamını zorlayan unsurlar olarak değerlendirildiği vurgulanmaktadır. Batı merkezli modernizm anlayışının, geleneksel değerleri sorgulayıcı ve değişime dirençli bir yaklaşımla karşılaştığına dikkat çekilmektedir. Ayrıca, modernizmin beklentileri karşılayamaması sonucunda toplumlarda ve aydınların düşünce dünyasında kaos ve çıkmazlar yaşandığına vurgu yapılmaktadır. Aydınlanma döneminden günümüze uzanan bu süreçte, modernizm ve gelenek arasındaki çatışma ve çözüm arayışları, kültürel ve tarihsel bağlamda incelenmeye devam edilmiştir (s. 163).

Modernistler, geleneği günümüzde yaşanması gereken ve geleceğin inşasında terk edilmesi gereken bir kavram olarak görmüşlerdir. Diğer taraftan, muhafazakarlar gelenekleri olduğu gibi korumanın önemini savunmaktadırlar. Bu durum, modernistler ve muhafazakarlar arasında anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bauman'ın ifadelerinde ise geleneği bir süreklilik olarak gören yaklaşımın modernliğe rehberlik etmekte veya onu tamamlamakta olduğu vurgulanmaktadır. Bu çeşitlilik, geleneğin ve modernliğin algılanmasında farklı bakış açılarının bulunduğunu göstermektedir (Armağan, 1997, Atay, 2004, aktaran Karadeniz, 2007, s. 63-155).

İlber Ortaylı (2003), modernleşmeyi var olan değişimin değişmesi olarak tanımlar. Yani, toplum zaten belirli bir ölçüde değişirken ani ve hızlı bir değişim dönemine girilmesi şeklinde açıklar (s. 13).

Karaarslan'ın (2021) geleneği modernizme karşı müdafaa odaklı yaptığı çalışmasında modernlik söyleminin, Batı dışı toplumlar üzerinde de etkili olduğu ve modernleşme ile geleneğin gerilemesi arasında doğrusal bir ilişki öne sürüldüğünü belirtmektedir. Bu yaklaşıma göre, Batılı toplumlar gibi modernleşen diğer toplumlar, geleneksel normlardan kurtulmalıdır. Modernlik, insan ve toplum hayatının her alanını etkileyerek geleneksel yapıları reddeder ve değiştirmeyi amaçlar. Modernlik söylemi, "ilerleme" ideolojisine dayanarak, geleneksel toplumları modern toplumlarla karşılaştırır ve farklılıkları göz ardı eder. Modernlik söylemi, genellikle modern düşünüş, eylem ve yaşam dışındaki her şeyi olumsuzlar ve "geleneksel toplum" ve "modern toplum" şeklinde genel bir ayırım yaparak toplumları tek bir kategori altında değerlendirir. Bu yaklaşım, geleneksel toplumların modern topluma karşı ortak özelliklerini vurgulayarak, toplumları genellikle aynı kategoriye indirger (s. 886).

Günümüzde, modernizm ile gelenek arasındaki ayırım veya birbirine karışma tartışmaları, farklı disiplinlerin kendi savundukları ve kavramları tek bir amaca doğru nitelendirmeye çalışmalarıyla daha da belirgin hale gelmiştir. Bu durum, modernizm ve gelenek arasındaki gerilimi çözümlenmekte doğru bir sonuca ulaşmamızı zorlaştırmaktadır. Ortak bir fikir birliğine varılamaması, bu kavramların hala yorumlanmaya ve anlaşılmaya çalışılan iki farklı kavram olarak kalmasına neden olmuştur. Aslında, savunulan modernizm ve geleneksellik kavramlarının birbiriyle uyum içinde olması ve değişerek veya dönüşerek devam eden geleneksel yapıların anlaşılması açısından daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir. İnsanlar, doğası gereği bir geleneği temsil etmekte ve yaşadıkları modern dünya içinde bu geleneğin etkileşimine maruz kalmaktadırlar. Dolayısıyla bu çalışmanın amacını da teşkil eden, modernizmin ve geleneğin bir araya gelerek evrilen ve değişen bir yapı oluşturduğu düşünülmektedir. Bu tartışmalar devam ederken ortaya çıkan postmodernizm kavramı, geleneği ve modernizmi sorgulayan ve eleştiren bir yaklaşım benimseyerek, bu iki kavram arasındaki ilişkiyi yeniden değerlendirme gereksinimini ortaya koymaktadır.

5. İkinci Dalga Postmodernizm

Türk Dil Kurumu sözlüklerinde (2024) postmodernizm kavramının anlamı olarak, modernist arayışın canlılığını kaybetmesinden sonra 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan çeşitli üslup ve yönelişlerin

adı şeklinde açıklanmıştır. Nişanyan sözlükte (2024): “Fransızca post-moderne veya İngilizce post-modern “«modern sonrası», 20. yüzyıl modernizmine tepki olarak doğan sanat ve düşünce akımlarına verilen ad” sözcüğünden alıntıdır.” şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca ilk kullanımı 1966 yılında Alman-İngiliz sanat tarihçisi ve sanat eleştirmeni Nicholas Pevsner tarafından olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. 1984 yılında bu akım için Cumhuriyet gazetesinde de yenilikçi (modernist) akımın ikinci dalgası şeklinde bahsedildiği görülmektedir.

Soykan’ın (1993) araştırmasında, postmodern tartışmalarının 1980’li yıllarda başladığı ve bu kavramın gündemi oldukça işgal ettiğinden bahsedilmektedir. Edebiyatta ilk olarak Irving Howe ve Herry Lewin’in mimaride ise 1975 yıllarında postmodernizmin öncülerinden olduğu söylenen Robert Ventur ve Denise Scott Brown ve postmodernizm teorisyeni Charles Jencks gibi isimlerin kullandığı ve gündeme getirdiği ifade edilmiştir. Herkes tarafından kabul edilebilir tek bir tanımı olmayan ve böylelikle içerik olarak tartışmalı bir kavram olan postmodernizm bazılarına göre yeni teknolojiler çağını temsil ederken, bazıları için çevrecilik veya çoğullaşma ve parçalanma anlamlarına gelir. Diğer bir grup ise postmodernizmi, toplumun yeni bir bütünleşmesi olarak görür. Ancak, postmodernizmin meşruluğunu sağlayacak net fenomenlerin olmaması ve başlangıç ve sonunun belirlenememesi gibi itirazlar da bulunmaktadır (s. 118).

Sarup (1988, aktaran Güçlü, 1997), postmodern kavramının ilk defa nerede ortaya çıktığı konusunda 1960’da New Yorklu sanatçılar ve eleştirmenlerle başlayıp 1970 yıllarında Avrupa’ya taşınıp sonrasında da yayıldığını ifade etmektedir (s. 188). Pinkney (1990) postmodernizm teriminin 1950 – 1960 yıllarında ilk olarak mimaride kullanılmaya başladığını ve daha sonra zamanla farklı değişim alanlarında da yaygınlaşarak genişlediğini belirtmektedir. King’in (2005) çalışmasına göre, postmodernizme dair yapılan tanımlamalarda hala bir uzlaşma sağlanamamış olmasına rağmen, küreselleşme, tüketim kültürü, merkezîyetçi devlet anlayışının değişmesi, bilginin metalaşması, yaşam tarzlarında oluşan değişim gibi durumlarla ilişkilendirildiği kabul edilmektedir (s. 519). Barktay’ın (2000) çalışmasında, postmodernizmin modernizm gibi belirgin süreçler üzerinden gelişmediği belirtilmektedir. Modernizmin 1. Dünya Savaşı ile patlak verdiği yerde postmodernizmin doğduğu ifade edilmektedir. Postmodernizmin, var olan kültürün eleştirilmesi gerekliliğine rağmen, bu eleştirinin postmodernizmle özdeşleştirilmesinin kolay olmadığı vurgulanmaktadır. Farklı postmodernist yaklaşımların olduğu ve bazılarının genel olarak kabul gören yaklaşımı benimseyerek gerçek bir eleştiri yapma olasılığını engellediği belirtilmektedir (s. 4). Kırılmaz ve Ayparçası’nın (2016) tüketim kültürüne yönelik çalışmasında, postmodernizm kavramının tartışmalı durumunun temel nedeninin, düşünürlerin farklı açılardan bu kavrama anlam yüklemelerinden kaynaklandığı belirtiliyor. Bu kavramın özellikle 1960’lardan 1980’lere kadar sanat, resim ve mimaride kullanılmasının yanı sıra, dünyadaki siyasal ve toplumsal hareketlenmelerin etkisiyle felsefe, sosyoloji gibi disiplinlerde de etkili olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca 1980’lerde dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan değişimlere paralel olarak, postmodernizm kavramının yeni anlamlarla üretilmeye devam ettiği ifade edilmektedir. Küreselleşmenin hızla hissedildiği bu dönemde, ekonomik performansların üretimde yeni stil arayışlarını tetiklediği açıklanmaktadır (s. 42).

Kılıç ve Ağçoban’ın (2013) gelenek, modernizm ve postmodernizm kavramlarının İslam düşüncesi içindeki evriminin ele alındığı çalışmada, Batı’da ortaya çıkan postmodernizmin, Müslüman aydınları arasında gelenek ve modernizm tartışmasının postmodernizm üzerine kaydırıldığı belirtilmektedir. Postmodernizmin eski değerlere ve kutsal fikirlere yeniden bakma çağrısı, İslam düşünürlerini gelenek-modernizm tartışmasından postmodernizm üzerine odaklanmaya yönlendirmiştir. Ancak, postmodernizmin geleneği koruma önerisine rağmen, İslami düşüncenin değişmez prensipleri ile çatışabilecek radikal değişiklikleri öngörmesi, bazı zorluklara yol açmıştır (s. 240).

Erinç (1994), modernliğin eski kavramlarından hareketle yeni bir geçiş sürecinin varlığını vurgularken, postmodernizmin esnek ve açık uçlu yapısını da bu geçişle ilişkilendirir. Postmodernizm, modernizmin

ardından ortaya çıkan ancak onun üzerine inşa edilen bir akımdır. Bu akım, modernizmi temel alırken onu reddetse de, bu reddi modernizmin ayrılmaz bir parçası olarak ele alır. Dolayısıyla, postmodernizm öncelikle eklektik bir anlayış içinde kendini ortaya koyar ve çoğulculuğu benimseyerek "her şey olur" prensibiyle tanımlanır (s. 35).

6. Sonuç

Bu çalışma, farklı disiplinlerin bakış açılarıyla halk, geleneksellik, modernizm ve postmodernizm konularını ele alır. Gelenek ile modernizm arasındaki çatışmanın karmaşıklığını vurgularken, her iki kavramın da birbirlerini zorunlu olarak reddetmediği, hatta birbirlerinin gelişimine katkı sağladığı belirtilmiştir. Postmodernizmin yerel ve çoksesli bakış açısı öne çıkarılmıştır. Ayrıca, Sabahat Akkiraz'ın vokal icrasını ve Bedük'ün çalgısal düzenlemelerini gerçekleştirdiği Yeşil İpek adlı eser, Türk halk müziğinin postmodern dönüşümünü örneklemektedir. Bu eser, geleneğin zenginliğini korurken günümüz müzik unsurlarını da içerir.

Halk kavramının farklı disiplinlerdeki tartışmalarını inceledikten sonra, folklor, sosyoloji ve kültürel antropoloji gibi alanlarda çeşitli bakış açılarının olduğunu gözlemlenmiştir. Folklor çalışmalarında halk, anonim kültürel ürünlerin yaratıcıları olarak vurgulanırken, sosyoloji ve antropoloji bağlamında halk, belirli bir toplumsal sınıf veya grup olarak ele alınır. Bu çeşitlilik, halk kavramının anlamını ve kullanımını anlamının önemini vurgulamaktadır.

Gelenek ve modernizm kavramları, çok yönlü araştırmacıların ilgisini çeken ve geniş bir çalışma sahasını kapsayan konular haline gelmiştir. Bu çalışmaların çeşitli sonuçlarına rağmen, gelenek ve modern kelimelerinin kökenleri ve farklı disiplinlerde yapılan çalışmaların sunduğu tanımlar ve iddialar ele alınmıştır. Makalede, gelenek ve modernizm arasındaki kavramsal ve anlamsal tartışmalar incelenmiştir. Modernizmin geleneksel değerler ile çatışması, toplumların kültürel ve sosyal dönüşüm süreçlerindeki zorlukları göstermektedir. Gelenek ve modernizm, sosyal bilimlerde uzun süredir tartışılan ve farklı disiplinlerin bakış açılarıyla ele alınması gereken önemli konulardır. Geleneğin modernizmin zıttı olarak algılandığı durumlar üzerine yapılan çıkarımlar, bu konuların derinlemesine anlaşılması ve değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, gelenek ve modernizm arasındaki ilişkinin karmaşıklığını ve çeşitliliğini vurgulamaktadır. Gelenek, modernizmle uyumlu olabileceği gibi onunla da çatışabilir. Ancak, her iki kavramın da birbirini tamamen reddetmediği ve hatta birbirlerinin gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Bu durum, geleneksel ve modern unsurların bir araya gelerek yeni bir sentez oluşturabileceğini göstermektedir. Modernizmin anlaşılması konusundaki çeşitli yaklaşımlar ve farklı disiplinler arasındaki tartışmalar, modernizmin kendine özgü karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Gelenekselliğin modernizmle uyum içinde olması veya onunla birlikte değişerek dönüşmesi konusunda kesin bir mutabakat sağlanamamış olsa da, bu tartışmalar postmodernizmin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla, geleneksel ve modern unsurların etkileşimi ve postmodern yaklaşımlar, gelecekteki kültürel ve sosyal dönüşümleri anlamak için önemli bir alanı işaret etmektedir.

Postmodernizm, evrenselcilik ve ilerlemeci ideallere karşı çıkarak yerel, öznel ve çoksesli bir bakış açısı sunmaktadır. Bu kavram, modernist arayışın canlılığını kaybetmesinin ardından 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve farklı alanlarda kullanılmıştır. Postmodernizmin tanımı ve içeriği tartışmalıdır; bazıları için yeni teknolojiler çağını temsil ederken, bazıları için çevrecilik veya çoğullaşma ve parçalanma anlamlarına gelir. Postmodernizmin ortaya çıkışıyla ilgili farklı görüşler olsa da, modernizmin ardından doğan ve ona eleştirel bir tepki olarak kabul edilmektedir. Bu akım, modernizmi temel alırken onu reddetmekte ve bu reddi modernizmin ayrılmaz bir parçası olarak ele almaktadır. Dolayısıyla, postmodernizm eklektik bir anlayışla kendini ortaya koyar ve çoğulculuğu benimseyerek "her şey olur" prensibiyle tanımlanır.

Bu çalışmada, çeşitli disiplinlerdeki tartışmalar ve gelenek ile modern arasındaki etkileşimler incelenmiş ve Türk halk müziğinin postmodern dönüşüm Sabahat Akkiraz'ın "Yeşil İpek" eser icrası üzerinden ele alınmıştır. Gelenek ve modernizm kavramlarının tartışılmasının ardından, makalede postmodernizm için "Gelenekten beslenen ve modern unsurlar içeren yerli üretimler, kültürel çeşitliliği yansıtan önemli eserlerdir. Bu üretimler, geçmişin değerlerini modern tekniklerle birleştirerek yeni deneyimler oluşturur. Geleneksel unsurların korunması ve yenilikçi yorumlarla yeniden şekillendirilmesi, hem geleneksel kültürün devamlılığını sağlar hem de modern dünyanın ihtiyaçlarına yanıt verir." şeklinde bir tanımın, ulaşılan sonuçları açıklama bakımından yeterli olabileceği düşünülmektedir. Tüm bulgular değerlendirildiğinde, gelenek ile bağları olan ve modern dinamikleri bünyesinde barındıran yeni bir eserin postmodernizm olarak adlandırılması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte, Sabahat Akkiraz ve Bedük isimli sanatçıların geleneksel bir eser olan "Yeşil İpek Bükeyim"i modern unsurlar (kayıt teknolojileri, dijital çalgı/ses üretim gereçleri vb.) kullanarak yeniden yorumlamaları, bu eserin de "postmodernist" bir çalışma olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, söz konusu kayıt düzenlemesi postmodern bir örnek olarak sunulmuştur.

Gelenek ile bağları olan ve modern dinamikleri bünyesinde barındıran eserler, mimari ve diğer sanat alanlarında çeşitli örneklerle somutlaşmaktadır. Örneğin, mimaride Zaha Hadid'in Heydar Aliyev Merkezi, görsel sanatlarda Osman Hamdi Bey'in "Kaplumbağa Terbiyecisi," ve tiyatrodaki Dostlar Tiyatrosu'nun geleneksel Türk tiyatrosunu modern tekniklerle birleştiren oyunları, geleneksel ile modern unsurların nasıl harmanlandığını ve bu sentezin nasıl zengin ve çok katmanlı eserler ortaya çıkardığını göstermektedir. Sanatçılar, batıya yönelim gösteren eserler yaratırken, geleneksel öğeleri de unutmamışlardır. Bu bağlamda, "Muhasipzade Celal", Demirdağ (2012) tarafından "Türk tiyatrosunda geleneksel ile modern buluşturmayı başaran yazarlardan biri" olarak değerlendirilmiştir. Yazar, geleneksel Türk tiyatrosunun tiplerine yakın karakterler yaratırken, teknik açıdan geleneksel unsurları klasik Batı tiyatrosunun 'çerçeve sahnesi'ne taşımıştır. Akkiraz ve Bedük'ün yayınladığı bu düzenleme, Türk halk müziği geleneğini postmodern bir bakış açısıyla yeniden yorumlayarak günümüz imkanlarının dinamikleriyle sentezleyen bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Eserde, geleneksel ve modern müzik unsurlarının bir araya getirilerek yeni bir müzikal anlayışının ortaya çıktığı ifade edilmiştir (s. 43).

Geleneksel halk müziği çalgılarının kullanılmadığı bu eserde, vokal icraya ek olarak elektronik müzik öğeleri ve gitar gibi modern unsurların kullanımı dikkat çekmektedir. Bu düzenlemelerin, genç dinleyicilere ulaşmayı ve müziği yeni bir izleyici kitleyle buluşturmayı amaçladığı düşünülmektedir. Akkiraz ve Bedük'ün yorumlarına yönelik YouTube videolarının yüksek izlenme oranları, bu tür modern yorumların popülerliğini göstermektedir. Bu postmodern yaklaşım, geleneksel kültürel değerleri korurken, gelecek nesillere aktarımını kolaylaştırmaktadır.

Sabahat Akkiraz'ın sesiyle icra ettiği Bedük'ün aranjmanını yaptığı eser üzerinden yapılan analiz, kültürel mirasımızın gelecekteki yönelimlerini anlamak ve yorumlamak için önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın bulguları, kültürel çalışmalar, müzikoloji ve postmodernizm alanlarında ileri araştırmalara ilham verebilir ve bu konulardaki literatüre yeni bir boyut kazandırabilir.

Gelenek ve modernizm arasındaki ilişki konusunda yapılabilecek benzer araştırmalar, farklı disiplinlerin kesişim noktalarını daha derinlemesine inceleyerek bu alandaki bilgi birikimini artırabilir. Postmodernizmin yerel ve çoksesli bakış açısına odaklanan bu çalışma, kültürel dönüşüm süreçlerini anlamak için önemli bir model sunmaktadır. Gelecekteki araştırmalar, postmodernizmin etkilerini daha geniş bir coğrafi ve kültürel bağlamda inceleyerek bu konuda daha kapsamlı bir anlayış geliştirebilir.

Benzer müzik eserlerinin analizi üzerinde çalışılmasının, postmodernizmin müzikal ifadesini daha iyi anlamamıza yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acıpayamalı, O. (1978). Halk. İçinde: *Halkbilim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alangu, T. (1983). *Türkiye folkloru elkitabı*. Adam Yayıncılık.
- Arslan, F. (2024). Katı olan her şey buharlaşıyor: Modernite deneyimi. Marshall Berman'ın kült eseri üzerine eleştirel bir inceleme. *Journal of Academic Social Science Studies*, 17(100).
- Ayas, G. (2020). *Musiki inkılabının sosyolojisi: Klasik Türk müziği geleneğinde süreklilik ve değişim*. Ithaki Yayınları.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press.
- Berktaş, F. (2000). Küreselleştikçe parçalanmış bir dünyanın düşünsel izdüşümü: Postmodernizm. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (21-22).
- Berman, M. (1984). The signs in the street: A response to Perry Anderson. *New Left Review*, 0(144), 114-123.
- Berman, M. (2013). *Katı olan her şey buharlaşıyor: Modernite deneyimi* (B. Altuğ ve Ü. Peker, Çev.; 16. baskı). İletişim Yayınları.
- Bingöl, B. (2014). Postmodernizm ve kent tasarımı. *Ormanlık Dergisi*, 10(1), 14-22.
- Boratav, P. N. (2019). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Bilge Su.
- Büyükyıldız, H. Z. (2015). *Türk halk müziği (ulusal Türk halk müziği): Kültür taşıyıcılığı, tarih ve sınıflandırmaları*. Arı Sanat Yayınları.
- Cevizci, A. (2005). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayıncılık.
- Çiğdem, A. (2004). *Bir imkân olarak modernite: Weber ve habermas*. İletişim Yayınları
- Dahl, E. (2020). *Colonialism and Postmodernism: The Quest for Identity in a Globalized World*. Academic Press.
- Dellaloğlu, B. (2011). Gelenek meselesi. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3 (22), 43-46.
- Demirdağ, R. A. (2012). Musahipzade Celâl'in oyunlarında moderne dönüşen gelenek. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(2), 42-52.
- Demirsipahi, C. (1975). *Türk halk oyunları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dundes, A. (1997). Folklor nedir? (F. G. Mirzaoğlu, Çev.) *Folklore*, 1-3.
- Dundes, A. (2003). Halk kimdir? (M. Ekici, Çev.), *Halkbiliminde kuramlar ve yaklaşımlar* (139-157). Millî Folklor Yayınları.
- Ekici, M. (2004). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*. Geleneksel Yayınları.
- Ekici, M. (2013). 100. yılında Türk halk bilimi çalışmaları ve Türkiye kültür politikalarına eleştirel bir bakış. *Millî Folklor*, 25, 99.
- Emel Taşçıoğlu. (2023, Mayıs 10). *Yeşil ipek bükeyim*. [Video]. Youtube. https://youtu.be/fHMf18_x6zQ?feature=shared
- Epik, M. T., Çiçek, Ö., & Altay, S. (2017). Bir sosyal politika aracı olarak tarihsel süreçte ailenin değişen/değişmeyen rolleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 35-58.
- Erinç, S. M. (1994). Postmodernizm'in tanımı. *Anadolu Sanat Dergisi* 2. 31- 45.
- Erol, P. Ö. (2016). Modernite projesinin kökenleri, dinamikleri ve sonu. *Sosyoloji Dergisi*, (33), 49-66.

- Filizok, R. (1991). *Ziya Gökalp'ın edebî eserlerinde halk edebiyatı tesiri üzerine bir araştırma*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hancioğlu, H. (2016). Gelenek üzerine. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2 (1), 1-14.
- Hatıplı, M. (2017). Postmodernizm, tüketim, popüler kültür ve medya. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 32-50.
- Karaaslan, E. (2021). Gelenek'in modern müdafaası: Bir modernlik söylemi eleştirisi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (3), 883-906.
- Karadeniz, S. (2007). Gelenek üzerine bir okuma denemesi: 'Geçmişle gelecek arasında gelenek', *Milel ve Nihal*, 4 (2), 29-47.
- Kılıç, A. F., & Ağçoban, S. (2013). Gelenek ve modernizm bağlamında İslam. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(28), 223-242. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.219832>
- Kırılmaz, H., & Ayparçası, F. (2016). Modernizm ve postmodernizm süreçlerinin tüketim kültürüne yansımaları. *İnsan ve İnsan*, 3(8).
- King, C. S. (2005). Postmodern public administration: In the shadow of postmodernism. *Administrative Theory & Praxis*, 27(3), 517-532.
- Kuhn, T. S. (1992). *Eleştirmenlerime cevaplar*. Paradigma Yayınları.
- Mak, M. (2020). Bir kültürün dönüşümü: "Posttürkü". *Eurasian Journal of Music and Dance*, (16), 1-33.
- Needham, J. (1983). *Doğunun bilgisi Batının bilimi* (H. Ü. Nalbantoğlu, Çev.). MEB Yayınları.
- Nisbet, R. (2008). Gelenek. İçinde: W. Outhwaite (Ed.), *Modern toplumsal düşünce sözlüğü* (M. Pekdemir, Çev.). (300). İletişim Yayınları.
- Nişanyan Sözlük. (2002). Gelenek. İçinde: *Türkçe etimolojik sözlük*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/gelenek> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan Sözlük. (2002). Halk. İçinde: *Türkçe etimolojik sözlük*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/halk> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan Sözlük. (2002). Modernizm. İçinde: *Türkçe etimolojik sözlük*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/modernizm> adresinden edinilmiştir.
- Nişanyan Sözlük. (2002). Postmodernizm. İçinde: *Türkçe etimolojik sözlük*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/postmodernizm> adresinden edinilmiştir.
- Ortaylı, İ. (2003). *Gelenekten geleceğe*. Ufuk Kitapları.
- Pinkney, T. (1990). *DH Lawrence and modernism*. University of Iowa Press.
- Sabahat Akkiraz. (2017, Ağustos 4). *Yeşil ipek ft. Bedük*. [Video]. YouTube. <https://youtu.be/Spk8dVp8mz0?feature=shared>
- Sarıbay, A. (2001). *Postmodernite, sivil toplum ve İslam*. Alfa Yayınları.
- Sarup, M. (1988). *Post-yapısalcılık ve postmodernizm* (A. Güçlü, Çev.). (1997). Ark Yayınları.
- Soykan, O. N. (1993). *Türkiye'den felsefe manzaraları*. Yapı Kredi Yayınları.
- Şimşek, F. (2017). Modernizm ve gelenek arasında bir ütopya: Maske ve ruh. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 161-178.
- Tan, N. (1997). *Folklor (halkbilimi): Genel bilgiler*. Halk Kültürü Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (1932). Gelenek. İçinde: *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?ara=gelenek> adresinden edinilmiştir.

Türk Dil Kurumu. (1932). Halk. İçinde: *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?ara=halk> adresinden edinilmiştir.

Türk Dil Kurumu. (1932). Modernizm. İçinde: *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?ara=modernizm> adresinden edinilmiştir.

Türk Dil Kurumu. (1932). Postmodernizm. İçinde: *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 20 Ocak, 2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?ara=postmodernizm> adresinden edinilmiştir.

Williams, R. (2012). *Anahtar sözcükler, kültür ve toplumun söz varlığı*, (Çev.: S. Kılıç). İletişim Yayınları.

Yanık, A. (2012). Akademik görüş: Pozitivist modern bilimsel yaklaşımın eleştirisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 7(3), 79-82.

Yılmaz, H. (2005). Gelenekçilik ve gelenekselleşme. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 1 (3), 39-53.

Makale Bilgi Formu

Yazarların Katkıları: Bu makalenin yazımına tüm yazarlar eşit katkıda bulunmuştur. Tüm yazarlar son metni okumuş ve onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.